

EKUTREDNING

MKB för detaljplan Tippen 1, Tippen 2, Tippen 3, Tippen 4 och

Örby 4:1 i Stockholm

Uppdragsnummer 1157847

SAMMANFATTNING

Planområdet vid Tippen 1, Tippen 2, Tippen 3, Tippen 4 och Örby 4:1 ligger i anslutning till Hanvedenkilen, som har utpekade värden av ädellövsmiljöer. En konsekvens av planens genomförande är att 30 ekar med stamdiameter 10–50 centimeter tas ner.

Dungen med ekar saknar habitatkvaliteter som hålträd, döda träd eller träd med mulm. Ekarna har genom sitt geografiska läge ingen avgörande funktion för spridning av eklevande arter. De huvudsakliga spridningsvägarna i habitatnätverket av ekmiljöer bedöms finnas söder om planområdet vid Magelungsvägen.

Stockholms stad har ambitionen av att bevara ekbestånden och stärka ekmiljöerna. Förlusten av ekar i dungen föreslås ersättas genom röjning av gran och triviallövträd i befintligt ekbestånd sydväst om planområdet. Nyplantering av 6 ekar i två lägen söder om planområdet föreslås för att på sikt stärka ekologiska samband i anslutning till planområdet samt uppsättning av mulmholkar i befintliga ekbestånd. Utöver röjning, nyplantering och uppsättning av mulmholkar placeras veden från de ekar som tas ner ut i soliga lägen för att öka habitatkvaliteten i den befintliga ekmiljön.

INNEHÅLL

BAKGRUND	3
Syfte	3
Material	3
Stockholms unika ekmiljöer.....	3
Utpekande ekologiska samband.....	3
Översiktsplanen (Stockholms stad)	3
Fältinventering och rapport.....	3
EKDUNGEN VID SUEZ.....	6
Naturvärde	6
Översiktlig kartering ekförekomst vid planområdet.....	7
Spridningssamband	7
PÅVERKAN OCH KONSEKVENSER	9
FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER.....	10
åtgärder för att ersätta minskat ekbestånd	10
Skötselobjekt	12

BAKGRUND

SYFTE

Syftet med rapporten är att sammanställa kunskap om ekarna som behöver tas ned som en konsekvens av detaljplanen för Tippen 1, Tippen 2, Tippen 3, Tippen 4 och Örby 4:1s genomförande. Rapporten ska även sammanfatta kunskap om ekarnas naturvärden, ekologiska funktion för spridning av eklevande arter samt identifiera lämpliga åtgärder för att ersätta minskat ekbestånd. Behovet av underlaget har vuxit fram då diskussionen kring ekarna har resulterat i flertal dokument som är skapade under olika tider med varierande underlagsinformation.

MATERIAL

- Naturvärdesinventering Analys av ekologiska landskapssamband för ädellövträd inför planerad bebyggelse i Snösätra, Rågsved, bilaga 3, Calluna på uppdrag av Stockholms stad, 2014-10-08
- Stockholm stads ekdatabas (2017)
- Stockholm stads översiktsplan, Stadsbyggnadskontoret, 2018-03-28
- Stärkt grön infrastruktur i mellersta söderort – förstärkningsåtgärder och strategier, WSP, 2019-03-28
- Naturvärdesinventering SWECO, 2019-07-04
- PM kompensationsåtgärder för avverkning av ekar, SWECO, 2019-08-26
- Kompletterande mail med rubriken "skriftligt om eksamband", SWECO, 2019-08-28
- Okulär kartering av ekförekomst inom förstärkningssamband, SWECO, 2019-10-04
- Kompletterande naturvärdesinventering, SWECO, 2019-10-04
- Skrivbordsstudie av samband för ek, SWECO, 2019-10-24

STOCKHOLMS UNIKA EKMILJÖER

Ek är ett av de trädslag i Sverige som har flest antal rödlistade arter knutna till sig. Stockholm har ett för Sverige unikt ekbestånd (Stockholm stad, 2019). Stockholms stad ansvarar för att ekmiljöer inte ska försämrats och för att långsiktigt säkerställa och utveckla Stockholms värdefulla ekbestånd, vilket kräver ändamålsenlig skötsel samt nyetablering av ek (Stockholms stad, 2019). Ekbestånd ska på lång sikt bevaras och ersättas om de påverkas av exploatering. Eftersom ekdungen väster om Suez potentiellt kan utgöra framtida efterföljare till äldre ekar bedömer staden att förlusten av ekmiljöer ska kompenseras.

UTPEKANDE EKOLOGISKA SAMBAND

Spridning av arter i tid och rum är avgörande för biodiversitet och fungerande ekosystem. Möjlighet till rörelse mellan olika kärnområden minskar risken för populationers utdöende och arters överlevnad på lång sikt. Arter har olika spridningsförmåga och avstånd mellan lämpliga livsmiljöer är ofta en avgörande faktor.

Identifierade ekologiska samband som kräver förstärkning befinner sig längs Magelungsvägen och Nynäsbanan där även de högsta naturvärdena finns, se Figur 1.

ÖVERSIKTSPLANEN (STOCKHOLMS STAD)

I översiktsplanen framgår det att *det ekologiska och rekreativa sambandet mellan Rågsveds friområde och Högdalstopparna ska förbättras som en väsentlig del av den regionala Hanvedenkilen.*

FÄLTINVENTERING OCH RAPPORT

Inventering i fält har gjorts av Staffan Arleskär den 2019-07-04 och 2019-10-04. Sammanställning av material har gjorts av Staffan Arleskär.

Förslag till åtgärder och skötsel har tagits fram av Camilla Ährlund och Staffan Arleskär, Sweco Environment AB. Fältbesök gjordes den 20 november 2019.

Ekologiska samband för spridning i söderort har utretts (WSP, 2019). I rapporten pekas området vid Högdalenanläggningen ut som möjligt för åtgärder som stärker gröna samband.

Figur 1. Ekologiska samband att förstärka (WSP, 2019).

Förekomst av ekområden karterade i Stockholms stads ekdatabas finns i huvudsak längs med Magelungsvägen och Nynäsbanan, se Figur 2.

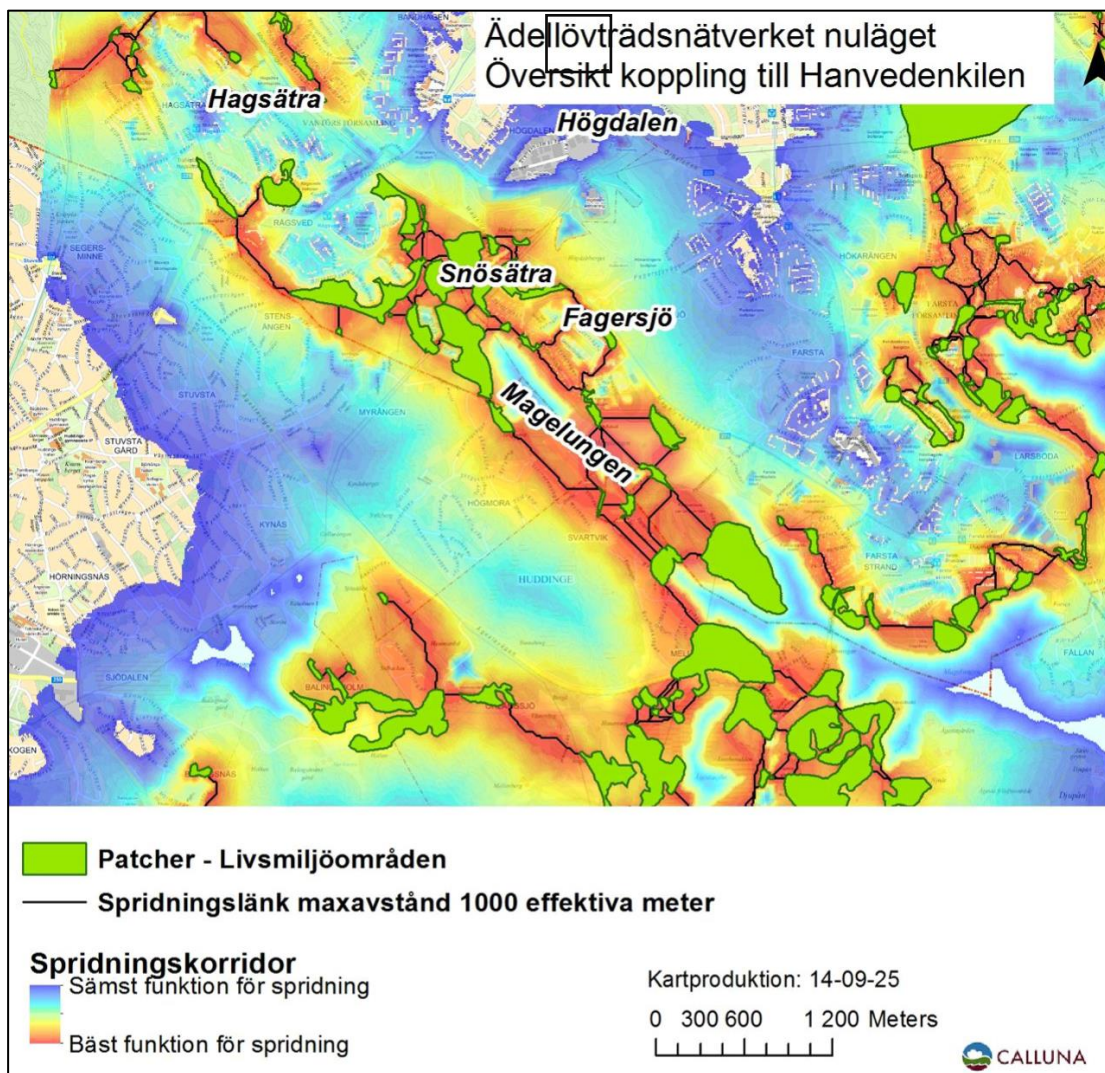

Figur 2. Ekområden i Stockholms stads Ekdatabas (2017). Befintligt verksamhetsområde är markerat med rött. Dunge som diskuteras och befinner sig väster om området är markerad med kryss.

Inför planerad bebyggelse vid Snösättra, Rågsved utförde Calluna (2014) en analys av ekologiska landskapssamband för eklevande arter. Analysen av spridningsvägar baseras i huvudsak på Ekdatabasen och

inkluderar ekar söder om planområdet, se Figur 3. I analysen används vedlevande insekter knutna till äldre ekar som fokusart med ett maximalt spridningsavstånd om 1 000 effektiva meter (kostnadsviktade).

Studien visar på att det sannolikt inte finns någon spridningsväg inom planområdet eller via ekdungen nedanför Suez. Det huvudsakliga stråket med ekmiljöer med hög habitatkvalitet inom det maximala spridningsavståndet återfinns i ett stråk längs Magelungsvägen, söder om planområdet.

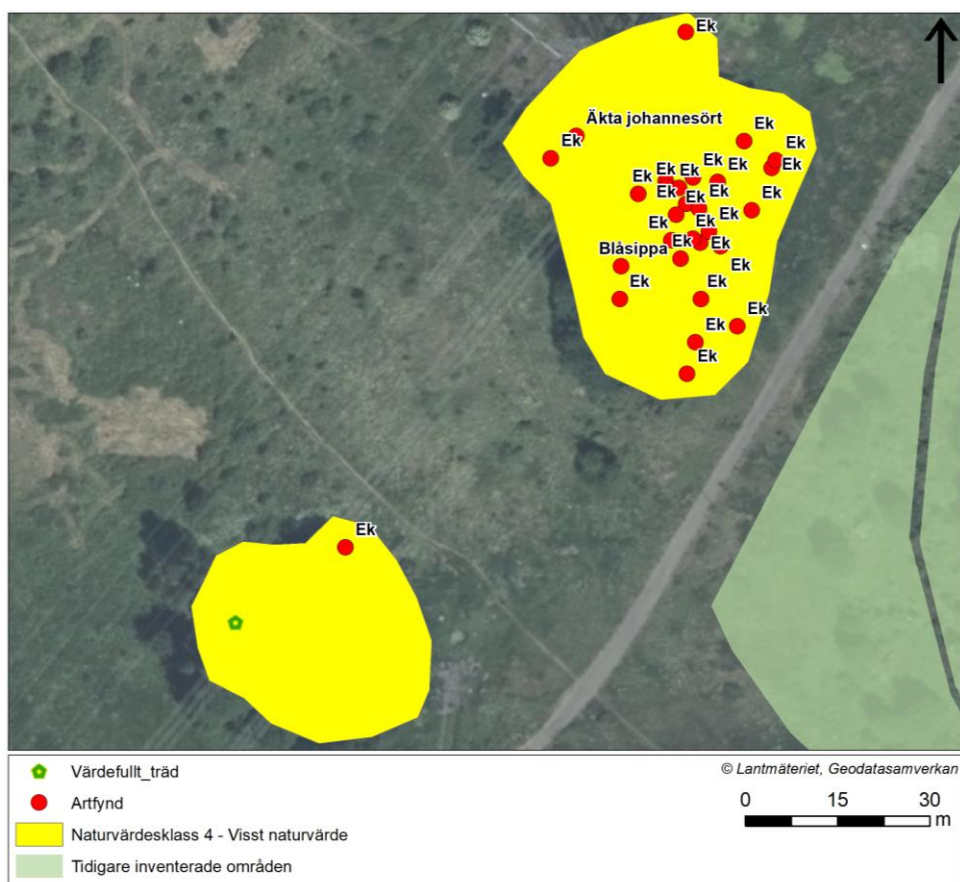
Figur 3. Huvudsakliga spridningsvägar för eklevande arter (Calluna, 2014). Planområdet är markerat med en svart fyrkant.

EKDUNGEN VID SUEZ

NATURVÄRDE

Den kompletterande naturvärdesinventeringen bedömer att den norra dungen som behöver tas ned har visst naturvärde (Figur 4). Bedömningen grundar sig på förekomsten av bärande och blommande träd och buskar samt att objektet visar viss kontinuitet genom de 5 ekar med stamdiameter mellan 40–50 centimeter (biotopvärde). Majoriteten av ekarna bedöms vara unga och har en stamdiameter mellan 10–30 centimeter. Flera av ekarna hade enstaka kläna döda grenar i övrigt saknades biotopkvalitéer som liggande eller stående död ved. I den norra dungen noterades den fridlysta arten blåsippa.

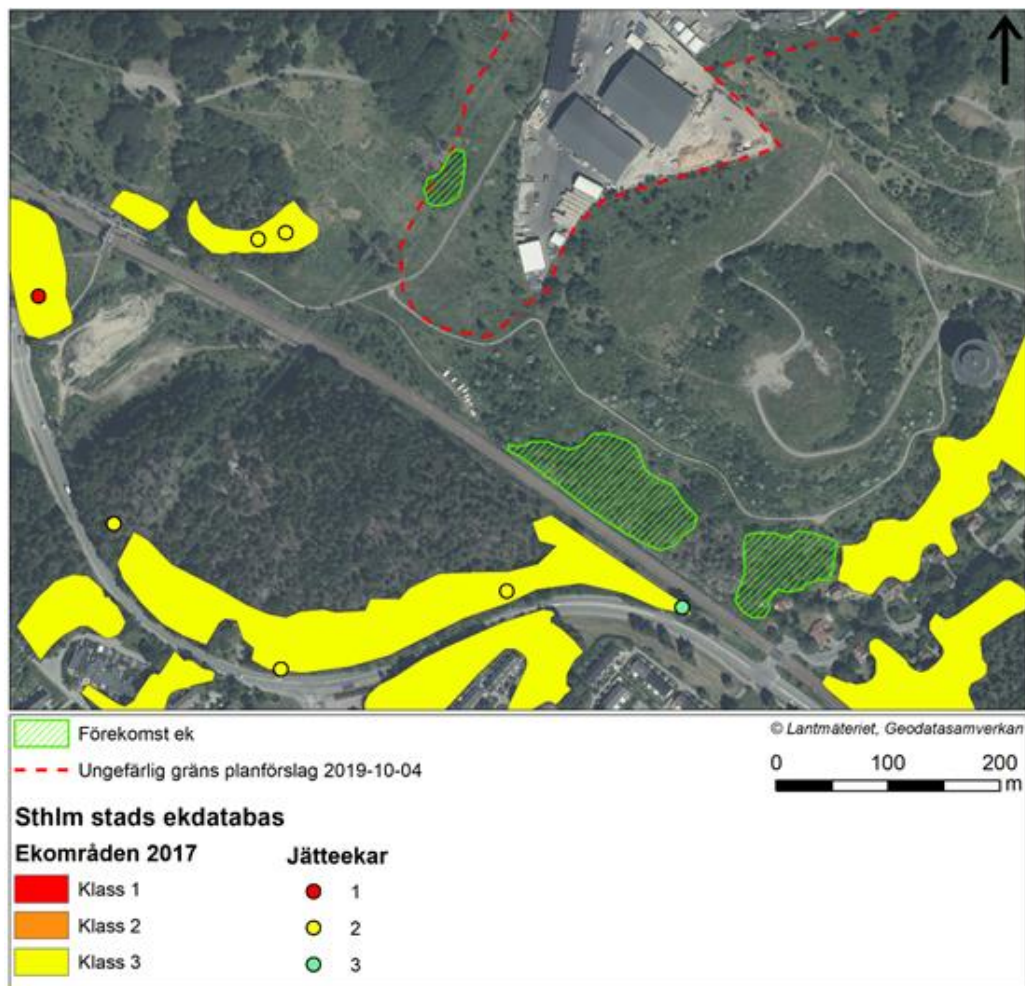
Förekomst av en naturvårdsart samt enstaka signalarter ger objektet ett lågt artvärde.

Figur 4. Naturvärdesobjekten som inventerades i Swecos kompletterande naturvärdesinventering (2019).

ÖVERSIKTLIG KARTERING EKFÖREKOMST VID PLANOMRÅDET

Sweco har inom ramen för utredningen av eksamband utfört en översiktlig fältkartering av ekförekomster söder om planområdet vid Nynäsbanan. De förekomster som påträffades utgörs främst av yngre ekblandskog. Enstaka senvuxna träd hade grovlek mellan 40–45 centimeter, majoriteten utgjordes av klena träd med stamdiameter mellan 12–20 centimeter.

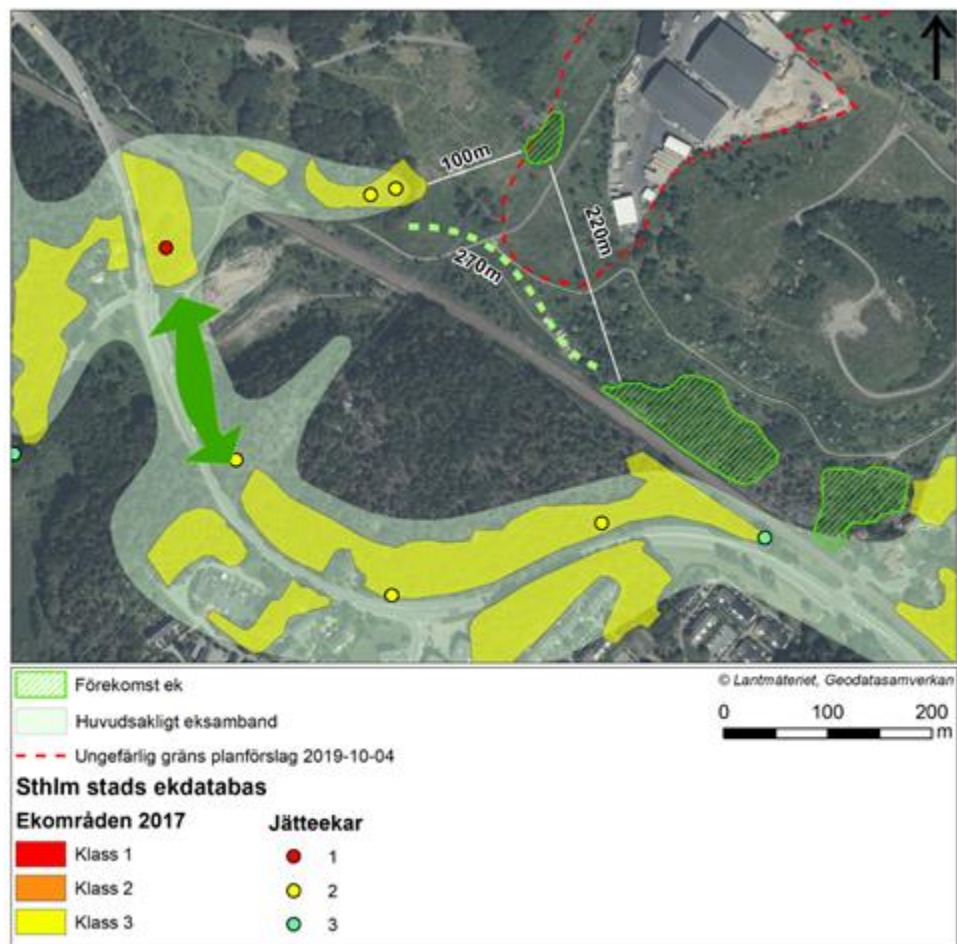
Figur 5. Befintliga ekområden i Ekdatabasen samt Översiktligt karterad förekomst av ek söder om planområdet vid Nynäsbanan.

SPRIDNINGSSAMBAND

Swecos översiktliga kartering av ekförekomst (Figur 5) visar att inga av de av Sweco identifierade ekförekomsterna eller dungen vid Suez innefattar hålträd eller grova ekar med grova döda grenar eller grov död ved på marken.

Ekarna i dungen vid Suez saknar ovanstående värden som är viktiga för eklevande insekter. Detta är sannolikt orsaken till att inte dungen och de två översiktligt karterade ekförekomsterna finns med i Stockholm stads ekdatabas och inte heller ingår i Callunas (2014) studie. I nuläget saknar dungen och de två identifierade ekförekomsterna kvaliteter som vedlevande insekter generellt behöver och kan genom det inte inkluderas i en spridningsanalys för dessa insekter. De karterade ekområdena har i nuläget sannolikt låg relevans för spridning av eklevande arter, vilket också Callunas (2014) studie visar på.

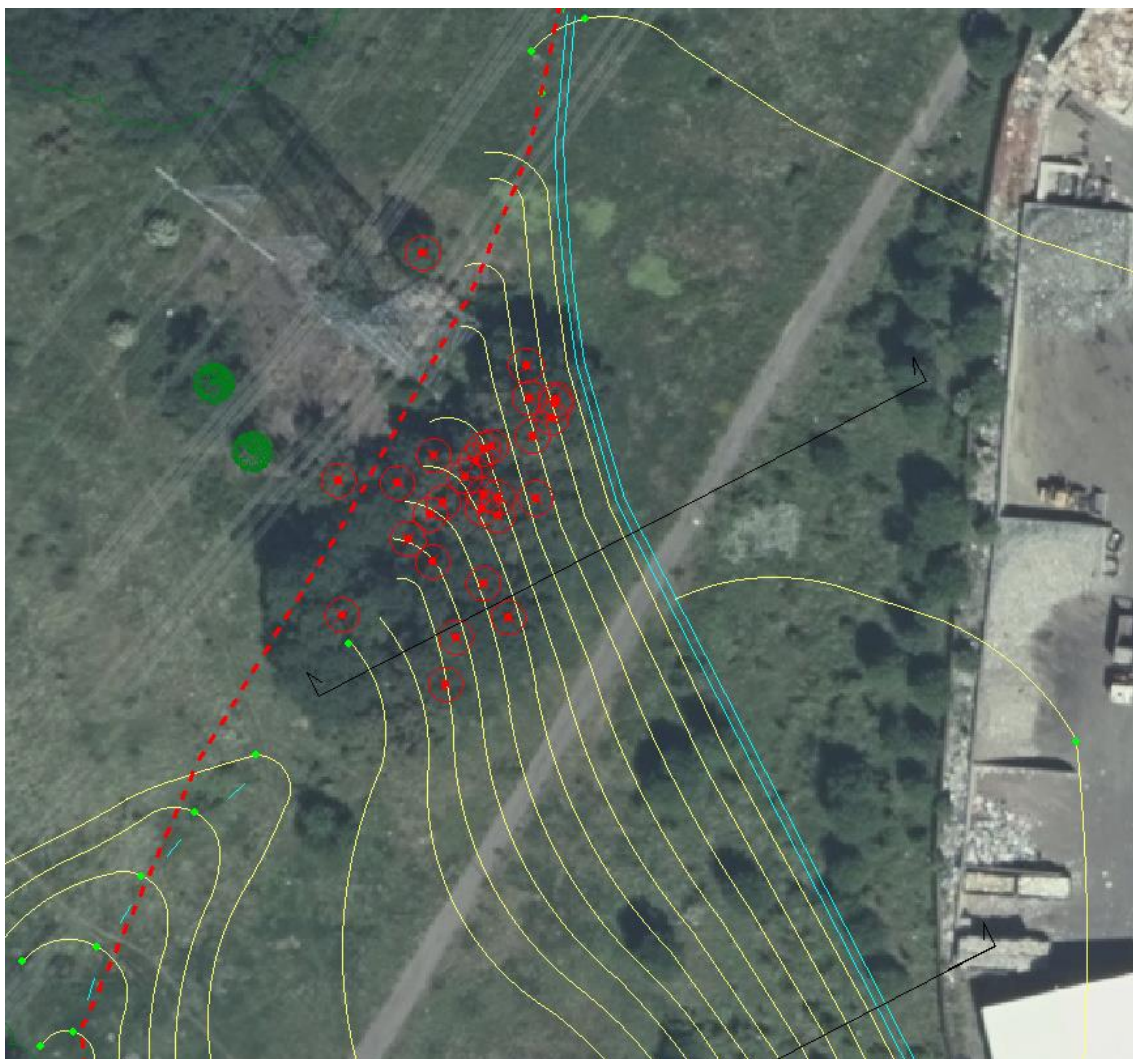
Ett spridningsavstånd på 200 meter (exempelart läderbagge) möjliggör sannolikt spridning mellan de ekar som är utsatta som punkter i Stockholm stads ekdatabas (Figur 6). Ekar med sådana kvaliteter (hål, grovlek, mulm) finns inte inom planområdet, i ekdungen eller i de av Sweco översiktligt karterade ekförekomsterna.

Figur 6. Översyn över eksamband och förekomst av ek i relation till Stockholm stads ekdatabas samt planförslagets gräns. Kartan togs fram i samband med Swecos utredning om spridning av eklevande arter (2019).

PÅVERKAN OCH KONSEKVENSER

Till följd av planförslaget behöver i princip hela dungen vid Suez tas ner, se Figur 7. Detta till följd av både anläggningsarbetet och släntens utformning. Dungens värde som livsmiljö för eklevande insekter bedöms vara låg och ekarna i dungen bedöms inte vara en del av ett spridningssamband för eklevande insekter. Om ekarna tas ned bedöms objektets naturvärde sjunka från visst till lågt naturvärde (SIS-TR 199001:2014).

Figur 7. Träd som sannolikt fälls (i rött) för släntens anläggande underlag från Liljevalls släntförslag (Sweco, 2019).

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Övergripande inriktning med åtgärds- och skötselåtgärder för ekar i området är att bevara ekbestånden och stärka framtida möjligheter till spridning för eklevande arter. Det inkluderar att bevara och sköta befintliga ekar samt kommande generationers ekar. Arter knutna till ekar som livsmiljö är oftast ljusberoende och missgynnas av att igenväxning sker kring trädet. Slyröjning och utglesning kring träden är därför nödvändigt för att ekarna och arter knutna till ek ska gynnas på sikt. I gamla ekars håligheter bilas mulm, en blandning av nedbruten ved, löv och organiskt material som är livsmiljö för många insekter. Mulmholkar (Figur 8) används för att på konstgjord väg efterlikna förhållanden i gamla ekar med håligheter och mulm. De utgör livsmiljö för insekter knutna till äldre ekar och kan öka habitatkvaliteten i ett ekbestånd där få träd hunnit utvecklat håligheter och mulm. En del av åtgärderna föreslås för att ersätta minskat ekbestånd till följd av planförslagets påverkan och andra för att långsiktigt stärka stadens ekbestånd.

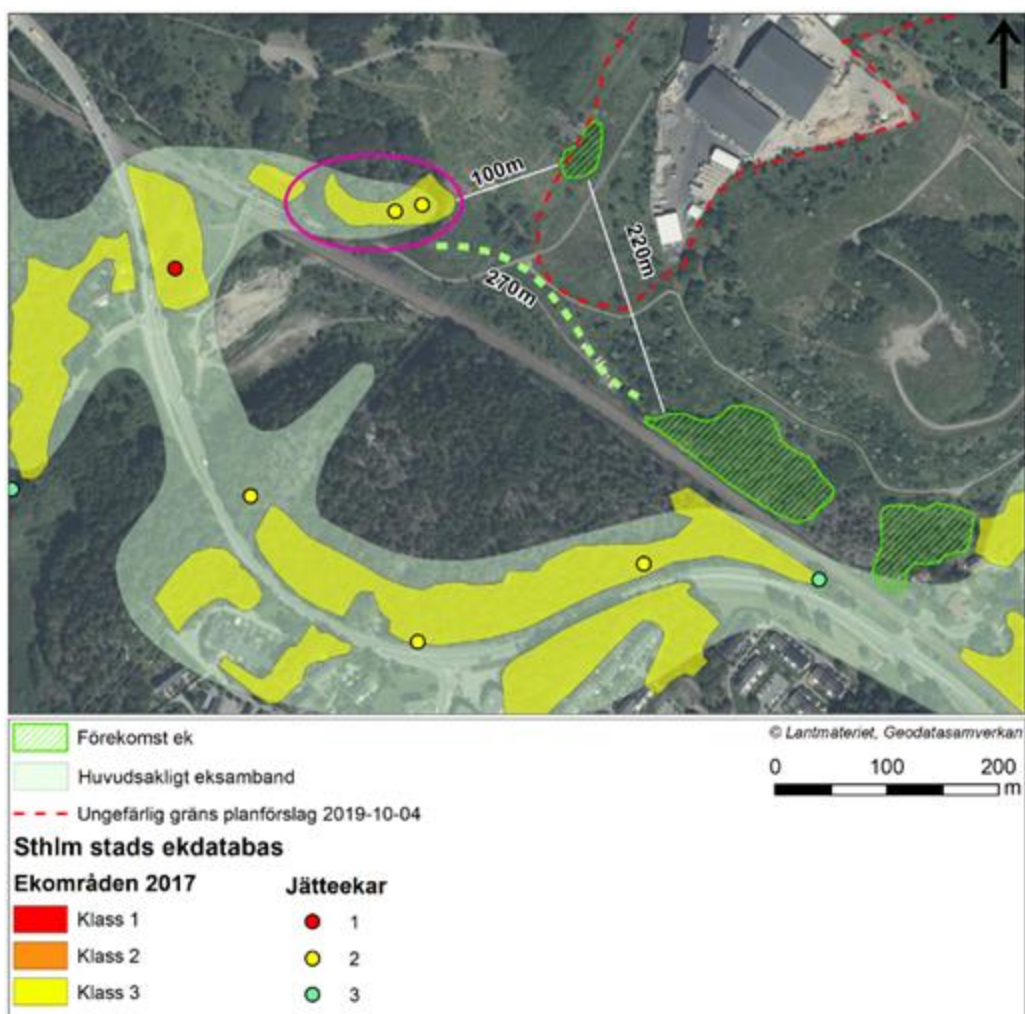

Figur 8. Stor mulmholk för insekter placerad i träd (foto: Modern trädvård, 2019)

ÅTGÄRDER FÖR ATT ERSÄTTA MINSKAT EKBESTÅND

Fyra engångsåtgärder föreslås för att ersätta minskat ekbestånd och naturvärdet i ekdungen som försvinner till följd av planförslaget:

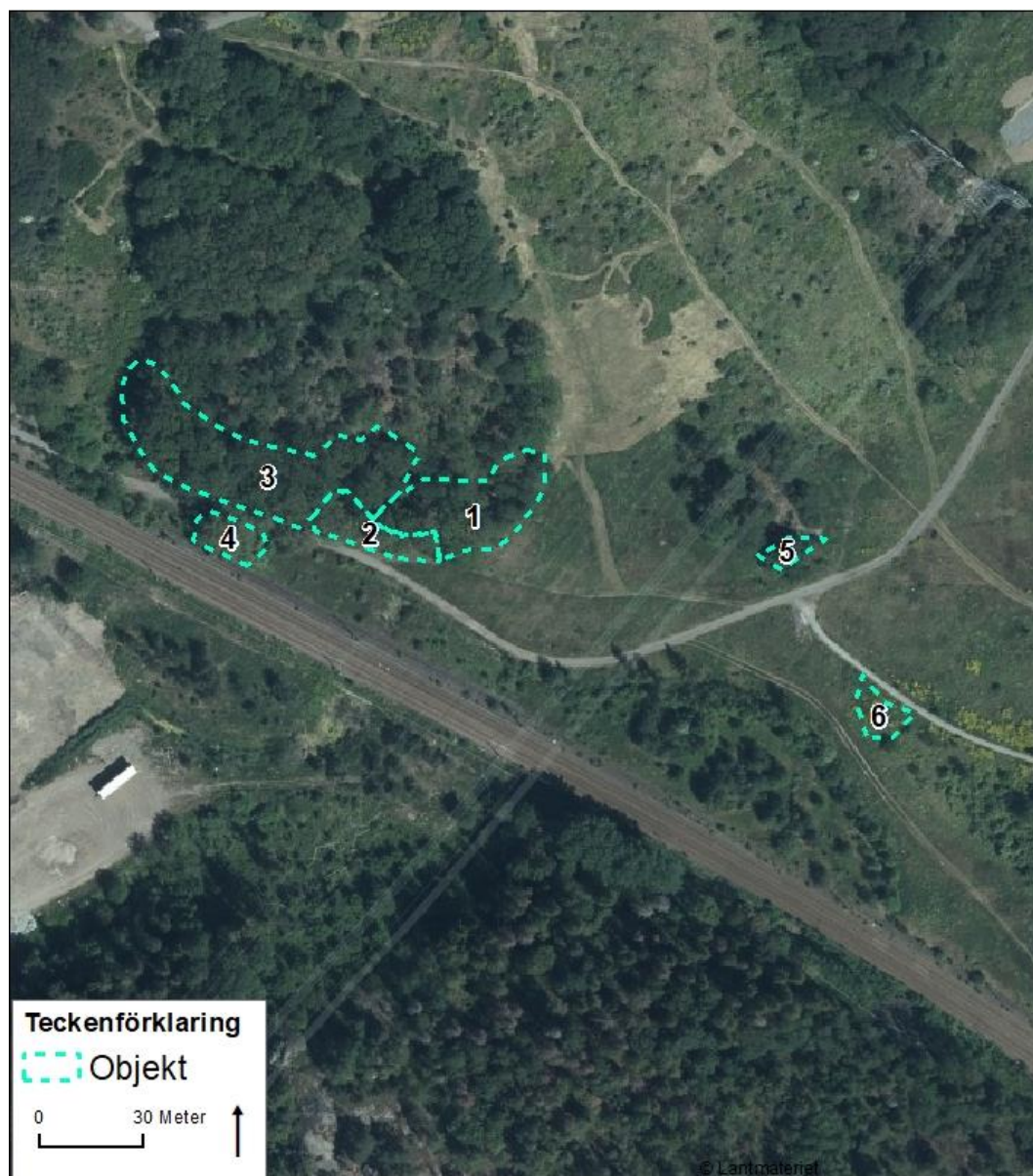
1. Utplacering av död ved, se rosa inringat objekt i Figur 9.
2. Röjning och friställande av befintliga ekar, se objektbeskrivningar nedan.
3. För att ersätta förlusten av ekarna i dungen kan befintliga unga träd flyttas samt nyplantering av ekar göras vid Nynäsbanan söder om planområdet (grön streckad linje), detta område har pekats ut som ett område med potential för ekologiska förstärkningsåtgärder (WSP, 2019). Åtgärden skulle på lång sikt kunna minska avstånden mellan ekmiljöer som har högre habitatkvaliteter och stärka ekologiska samband.
4. Placering av mulmholkar i skötselobjekt 1 och 3.

Figur 9. Utplacering av död ved och röjning och friställande av befintliga ekar (åtgärdsförslag 1 och 2) ska ske inom det omringande området.

SKÖTSELOBJEKT

Utöver föreslagna åtgärder för att ersätta förlusten av ekbestånd till följd av planförslaget rekommenderas löpande skötsel enligt beskrivningar under respektive skötselobjekt.

Figur 10. Skötselobjekt för att stärka framtida samband för eklevande arter.

Skötselobjekt 1

Beskrivning

Skötselobjektet utgörs av en sydvänd brynmiljö mellan skog och gång- och cykelväg. Här finns ek med spärrgrenar mot söder. I norr går skötselobjektet upp mot en bergsbrant. Längre upp i slänten finns äldre ekar och en ek som brutits av och lite drygt halva den eken ligger som död ved. Skadan är relativt färsk och har troligtvis skett under senare delen av 2019. Här finns yngre gran, lönn och asp. I östra kanten finns även en lind i trädskiktet. I buskskiktet finns förutom hassel även blommande och bärande arter som snöbär och rosarter. Ekticka (rödlistad som nära hotad, NT) finns på en av ekarna.

Fältskiktet domineras av gräs och örter.

Mål

Sydvänd brynmiljö dominerad av ek med ett blommande och bärande buskskikt. Här finns omväxlande skuggiga och solbelysta luckor.

Engångsåtgärder

- Ta bort gran och lönn samt asp som är mindre än 20 centimeter i diameter. Röjningssly tas bort från platsen.
- Spara lind, björk, sälg och ek.
- Spara befintlig död ved.
- Spara hassel samt blommande och bärande buskarter
- Enstaka ved av ek placeras i kant mot gräsytan, invid berghäll, i halvskuggigt läge.
- Uppsättning av mulmholkar.

Löpande skötsel

Återkommande översyn och eventuellt borttagande av sly vart 5:e år.

Figur 11. Skötselobjekt 1.

Skötselobjekt 2

Beskrivning

Mindre skötselobjekt som utgörs av yngre ekar i trädskiktet med en diameter om 15–25 centimeter (i brösthöjd, cirka 130 centimeter upp på stammen). Här finns även lönn och björk samt yngre hassel.

Mål

Öppen miljö med goda förutsättning för ek att utveckla kronor och solbelysta stammar i söderläge.

Engångsåtgärder

- Ta bort lönn och björk.
- Ta bort 3 ekar med stamdiameter under 15 centimeter i diametern.
- Spara 3 ekar som är lika med eller över 20 centimeter i diametern.
- De träd som tas ned lämnas i skötselobjektet eller ovan det mot berget som död ved.
- Spara hassel.

Löpande skötsel

Återkommande översyn av ekarnas förutsättning av att utveckla kronor och solbelysta stammar. Översyn av behov av röjning av sly vart 5:e år. En översyn vart 20:de år rekommenderas av att träden inte står för tätt.

Figur 12. Skötselobjekt 2.

Skötselobjekt 3

Beskrivning

En sydvänd slänt mellan skog och gång- och cykelväg som domineras av ek och ung hassel. Här finns blommande och bärande buskar som rosarter och skogstry, vilket gynnar nektarsökande insekter och fågellivet. Vid fältbesöket var det ett livligt fågelliv med bland annat talgoxe, blåmes, nötväcka, större hackspett och ormvråk noterades. På ek noterades ekticka (rödlistad som nära hotad, NT) och i fältskiktet blåsippa, gökärt och smultron.

Mål

En sydvänd slänt som domineras av ek i trädskiktet och hassel i buskskiktet. Här finns omväxlande öppna solbelysta ytor med skuggande delar. Död ved finns i olika nedbrytningsstadier och dimensioner.

Engångsåtgärder

- Ta bort all gran och lönn.
- Spara blommande och bärande buskar.
- I skötselobjektets västra del på plan yta mot gång- och cykelväg kan 2 faunadepåer skapas av träd som tas ned vid dungen (se Figur 4). Faunadepåerna ska vara solbelysta och ved ska placeras så att en del av stammarna har hel markkontakt och andra har delar som ligger fritt från marken. Veden ska även vara av olika dimensioner. Rakt norr om solitär ek (skötselobjekt 4) finns en öppen yta vid berghäll där enstaka ved kan placeras. Här kan faunadepån placeras så att den ligger i ett halvskuggigt läge. Ved av olika dimensioner ingår i faunadepån.
- Uppsättning av mulmholkar.

Löpande åtgärder

Återkommande översyn och eventuellt borttagande av sly vart 5:e år.

Figur 13. Skötselobjekt 3.

Skötselobjekt 4

Beskrivning

Spärrgrenig ek mellan gång- och cykelväg samt järnväg. Kring eken finns ett blommande och bärande buskskikt som kommit att växa in under ekens krona. Vid stammen växer det även upp sly.

Figur 14. Skötselobjekt 4.

Mål

Spärrgrenig ek med solbelyst stam.

Engångsåtgärd

Ta bort all sly och buskar under ekens krona.

Löpande åtgärder

Återkommande översyn och eventuellt borttagande av sly och buskar vart 5:e år.

Skötselobjekt 5

Beskrivning

Skötselobjekt i kant mot mindre dunge med tall och ek. I kant av dungen i söderläge finns ung asp. Skötselobjektet vid röd markering på Figur 15.

Figur 15. Skötselobjekt 5 vid röd markering.

Mål

Här ska finnas 3 solitära ekar som i framtiden binder samman livsmiljöer för eklevande arter. Ekarna ska stå fritt från varandra så att kronorna kan utvecklas och bli vida samt att stammarna är solbelysta.

Engångsåtgärd

Plantering och etablering av 3 inhemska ekar med en diameter på minst 10 centimeter. Ekarna placeras cirka 15 meter ifrån varandra.

Löpande åtgärder

Efter etableringsfas en återkommande översyn av att ekarna växer fritt från sly vart 3:de år. En översyn rekommenderas vart 20:de år av att ekarna inte står för tätt.

Skötselobjekt 6

Beskrivning

Södersluttning mellan gångstig och järnvägsspår.

Figur 16. Skötselobjekt 6.

Mål

Här ska finnas solitära ekar som i framtiden binder samman livsmiljöer för eklevande arter.

Engångsåtgärd

Plantering och etablering av 3 inhemska ekar med en diameter på minst 10 centimeter. Ekarna placeras med ett mellanrum om cirka 15–20 meter.

Löpande åtgärder

Efter etableringsfas en återkommande översyn av att ekarna växer fritt från sly vart 3:de år. En översyn rekommenderas vart 20:de år av att ekarna inte står för tätt.

Beställare Stockholm Exergi AB
Uppdrag 1157847
Konsult Sweco Environment AB
Upprättad av Staffan Arleskär
Granskad av Camilla Åhrlund